

Dějiny hudby 16. století

(syllabus přednášky)

1. tematický okruh: 16. století – století expanze a konfliktu

- 1.1 Hlavní rysy hmotné kultury v období 1500 – 1600 v evropském měřítku a v českém prostoru
- 1.2 Čtyři hlavní témata období: renesance, humanismus, reformace a expanze
(charakteristika jednotlivých témat z hlediska jejich významnosti pro evropské a české dějiny)
- 1.3 Reformace jako muzikologický problém
 - 1.3.1 Problematika hudebněsociologická
(sociologické důsledky proměny společenského postavení církve, národní jazyky jako jazyky liturgické a důsledky této proměny pro hudební kulturu, vznik sítě přehrad a spojnic mezi jednotlivými konfesemi, proměny institucionálního zázemí liturgické hudby, funkce knihtisku v podmínkách reformace)
 - 1.3.2 Problematika hudebněhistorická
(způsob chápání reformace jako etapy ve vývoji evropské a české hudby, problematika proměny vztahu ke gregoriánskému chorálu, otázka proměny gregoriánského chorálu v rámci liturgie katolické i reformované, problematika vícehlasu a proměn jeho postavení v rámci liturgie katolické i reformované)

2. tematický okruh: Renesance a hudba – zápas o estetickou autonomii

- 2.1 Základní znaky hudby 15. a 16. století
(vymezení časového a geografického prostoru: problematika generačního dělení a problematika názvů jednotlivých časových úseků ve vývoji hudby [Kiesewetter, Gurlit, Bessler, Eggebrecht], charakteristika jednotlivých skladatelských generací, rozdíly mezi hudbou renesanční a hudbou předchozích období)
- 2.2 Hudba v sociálním kontextu a proměny její funkčnosti
(proces emancipace z přísně liturgické funkční vazby, Tridentský koncil a boj o postavení a charakter vícehlasé hudby v rámci liturgie, Tridentský koncil a problematika proměn podoby gregoriánského chorálu – odstranění sekundární vrstvy z liturgického provozu, proces postupující sekularizace hudební tvorby, problematika internacionalizace hudební tvorby- vlivy italské, frankoflámské a německé, musica reservata)

Adrianus Petit Coelico: Musica reservata. Consolationes pie ex psalmis Davidicis, 1552
- 2.3 Proměna teoretického myšlení
(základní typy hudebněteoretické produkce v období 15. a 16. století: typ teoreticky spekulativní, typ aplikační – vzdělávací – pedagogický, posun od spekulativnosti k řešení otázek praktického hudebního provozu, hlavní představitelé teoretického myšlení v evropském i domácím prostoru, Glareanus, Zarlino a duální princip trojzvuku)

3. tematický okruh: Dějiny skladby – soumrak kantofirmální techniky

- 3.1 Proměny kompozičních technik – dějiny skladby
(kantofirmální technika – vymezení pojmu, vokální polyfonie – vymezení pojmu, vokalizace – vymezení pojmu, technika proimitování dílčích úseků, proces krystalizace vokální polyfonie, proces opouštění kantofirmální techniky, proces autonomizace hlasů, technika proporčního kánonu, linearizace, missa parodica, tenorová mše, diskantová mše, cori spezzati, princip vícesborovosti, koncertantní princip, madrigalismy, musica poetica)

Jacobus Paix: Missa parodia Motettae Domine de nobis auxiliium Th. Crequilonis, 1587

- 3.2 Madrigal jako reprezentant proměny vztahu hudby a slova
(madrigal – vymezení pojmu a jeho rozdílnost od madrigalu trecenta, základní charakteristiky madrigalu stylu „prima pratica“ a madrigalu „seconda pratica“, hlavní představitelé madrigalu v jeho třetí vývojové fázi)
- 3.3 Proměny druhů a forem hudby 16. století – od Josquina k Monteverdimu
- 3.3.1 Útvary s latinským textem
(cyklická mše, parodická mše, magnificat, moteto, světské moteto)
- 3.3.2 Útvary s národním jazykem
(francouzský a burgundský chanson, programní chanson, vaudeville, vilanella, frottola, tenorová píseň, protestantská chrámová píseň)

4. tematický okruh: Hudba v českých zemích v období renesance

- 4.1 Institucionální základna hudebního provozu v českých zemích
(šlechtické kapely, rudolfínská kapela, literátská bratrstva, církve)
- 4.2 Hlavní typy vícehlasé tvorby provozované v českých zemích
(nizozemský polyfonní styl, světská tvorba, škola českých polyfoniků, Kryštof Harant z Polžic a další osobnosti)
- 4.3. Jednohlasá duchovní píseň – kancionálová produkce
- 4.4 Hudební teorie
(Václav Philomates, Jan Blahoslav)

Literatura:

- Bossuyt, Ignace: Die Kunst der Polyphonie. Die flämische Musik von Guillaume Dufay bis Orlando di Lasso, Atlantis Musikbuch – Verlag, Zürich – Mainz 1997
- Egebrecht, Hans Heinrich: Musik im Abendland, Piper Verlag, München 1991
- Fischer, Ludwig: Die Musik des 15. und 16. Jahrhunderts, Laaberberg – Verlag 1989
(Neues Handbuch der Musikwissenschaft, sv. 3, editor Carl Dahlhaus)
- Horyna, Martin (ed): Václav Philomates: Čtyři knihy o hudbě [*Musicorum libri quattor*], Koniasch Latin Press, Praha 2003
- Hostinský, Otakar (ed): Jan Blahoslav: Musica to jest knížka, Olomouc 1558
In: Časopis České akademie věd a umění, Praha 1896
- Hrčková, Nad'a: Dejiny hudby II, Renesancia, Ikar, Bratislava 2004 + CD
- Kouba, Jan: ABC hudebních slohů, Praha 1988
 : Od husitství do Bílé hory (1420 – 1620), in: Hudba v českých dějinách
 (ed. Vladimír Lébl), Praha 1983, s. 81 - 141)
- Macek, Josef: Víra a zbožnost jagellonského věku, Argo, Praha 2001
- Mackenney, Richard: Evropa šestnáctého století, Vyšehrad, Praha 2001
- Michels, Ulrich: Encyklopedický atlas hudby, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000
- Sehnal, Jiří – Vysloužil, Jiří: Dějiny hudby na Moravě, Brno 2001
- Príslušná hesla v hlavních muzikologických encyklopediích